

«Είμαι γεννημένος για βασιλικό οίκο» είπε ένα βράδυ ο Ρόμπερτ Τζ. Μέλιαν. Καθόμασταν στη βεράντα του ξενοδοχείου Σάντα Κατερίνα στο Αμάφι. Έκανε αφύσικο κρύο για την εποχή. Φορούσε μπλε πανωφόρι· υπολείμματα φιστικιών είχαν κολλήσει στα χείλη του. Ανέδιδε μια αλλιώτικη μυρωδιά: από καταγωγή όπου ο χορός πάει σύννεφο και ο εξαερισμός είναι ανύπαρκτος. Σάλτσα είχε λεκιάσει το άσπρο καλοκαιρινό παντελόνι του και τα χέρια του τρεμούλιαζαν σαν νεοσσοί που προσπαθούν να πετάξουν αλλά ξαναπέφτουν στο έδαφος.

Ο Μέλιαν είχε οργώσει όλη την Ευρώπη με τρία ταξιδιωτικά μπαπούλα και μια μεγάλη τσάντα γεμάτη κλειστά γράμματα. Τώρα είχε καταλύσει στο ξενοδοχείο Σάντα Κατερίνα, σ' ένα δωμάτιο με θέα τη θάλασσα που το βρήκε μισοτιμής, μια και η τουριστική σεζόν δεν έλεγε να πάρει τα πάνω της.

Παλιότερα ταξίδευε με τον γραμματέα του, ο οποίος του το έσκασε.

Όταν έφτασα εκεί αρνήθηκε να με δεχτεί. «Φύγε» φώναξε, «δεν βλέπεις ότι έχω τα χάλια μου;»

Μου ήρθε να σπκωθώ και να φύγω επιτόπου· δεν είχα κάνει όλο αυτό το ταξίδι για να με αποπαίρνουν. Αλλά η μπτέρα μου επέμεινε στο τηλέφωνο: «Μείνε, σε παρακαλώ, θα δεις ότι σε λίγο θ' αλλάξει γνώμη». Και πράγματι, την άλλη μέρα, στη διάρκεια του πρωινού, είχε αλλάξει γνώμη.

«Αυτά που φοράς είναι για πέταμα» είπε.

Δύο σερβιτόροι κοίταζαν βλοσυροί τον γκριζο ουρανό. Η σεζόν είχε καθυστερήσει κιόλας τρεις βδομάδες. Ένας Αυστριακός ρώτησε σε σπαστά ιταλικά: «Πότε φεύγει τρένο για τα νότια;»

«Δεν υπάρχουν τρένα εδώ πέρα» είπε ο σερβιτόρος στ' αγγλικά. «Αν θέλετε να πάτε νότια, πρέπει να πάρετε ταξί». Ο σερβιτόρος ήρθε και στάθηκε δίπλα στο τραπέζι μας. «Αληθεύει ότι σήμερα θα πληρώσετε, κύριε Μέλμαν;»

Ο Μέλμαν ένευσε καταφατικά και ο σερβιτόρος είπε, αγναντεύοντας τη θάλασσα: «Έτσι είναι, άπαξ κι ο πελάτης στρογγυλοκαθίσει εδώ, δεν τον ξεφορτώνεσαι με τίποτα».

Η τσάντα με την κλειστή αλληλογραφία βρισκόταν κάτω απ' το τραπέζι. Ο Μέλμαν ψαχούλεψε το περιεχόμενο της τσάντας, ανέσυρε ένα λογαριασμό, του έριξε μια ματιά στα γρήγορα και στη συνέχεια τον έσκισε σε κομματάκια. «Έτσι κι αλλιώς δεν μπορούν να με βρουν» είπε, «κι όταν τελικά το καταφέρουν, θα 'χω πεθάνει προ πολλού».

Σκούπισε λίγη μαρμελάδα από τα χείλη του και παραγγείλε ουίσκι. Ο σερβιτόρος έκανε να φύγει, αλλά τον συγκράτησε. «Όταν ήμουν στην ηλικία σου» είπε ο Μέλμαν, «είχα κι εγώ μαλλιά, και τι μαλλιά!»

«Η ζωή περνάει σαν άνεμος» είπε ο σερβιτόρος και συνέχισε να αγναντεύει τη θάλασσα.

Τα μαλλιά που είχαν απομείνει τώρα στον Μέλμαν ήταν κάτασπρα και πετάγονταν προς όλες τις κατευθύνσεις.

«Πάει σχεδόν ένας χρόνος» είπε.

«Τι πράγμα;» ρώτησα. «Ένας χρόνος από τι;»

«Από τότε που εξαφανίστηκε ο γραμματέας μου».

Ο Αυστριακός σκώθηκε. «Τελικά, υπάρχουν ταξί

που να πηγαίνουν στα νότια;» ρώτησε με στεντόρεια φωνή.

Όλοι όσοι έπαιρναν πρωινό κοίταξαν προς το μέρος του. Δεν ήταν και πολλοί· οι σερβιτόροι ήταν περισσότεροι απ' τους πελάτες.

Ένας ηλικιωμένος κύριος κοντά στο παράθυρο, με τουλάχιστον πέντε ξένες εφημερίδες μπροστά του, είπε επιτηδευμένα: «Τριάντα χρόνια έρχομαι εδώ και ξέρω περισσότερα γι' αυτό το μέρος απ' ό,τι το προσωπικό. Αν θέλετε ταξί για τα νότια, θα σας βρω εγώ».

Μια κυρία στον μπουφέ, που αγωνιζόταν να βάλει μια φέτα ανανά στο πιάτο της, φώναξε: «Παλιά παραθέριζαν οι γονείς μου εδώ. Ένα σας λέω: Μην πάτε νότια. Αποδώ και κάτω δεν υπάρχει τίποτα, μόνο φτώχεια».

Όμως ο Αυστριακός δεν τα πήγαινε καλά με τις παραινέσεις. «Αν κάνω κέφι να πάω νότια, αυτό είναι δικός μου λογαριασμός».

«Ακριβώς» είπε ο κύριος με τις εφημερίδες. «Και για ταξί να έρθετε σε μένα. Γνωρίζω τους πάντες στο χωριό». Κοίταξε γύρω του θριαμβευτικά κι όταν είδε ότι κανείς δεν αντέδρασε, συνέχισε: «Στα δεκαέξι μου, ο δάσκαλος των λατινικών μου έλεγε: “Χένρι, οι περισσότεροι άνθρωποι είναι νεκροί, μην τους ξυπνάς λοιπόν”. Εγώ όμως τον αγνόησα, κι όσους μπορούσα να αφυπνίσω τους αφύπνισα».

«Ας τους άφηνες να κοιμούνται» μουρμούρισε ο Μέλιμαν. Η κυρία που πάλευε ακόμα με τη φέτα του ανανά ξανάπιασε την αγαπημένη της επωδό: «Αποδώ και κάτω αοχίζει η φτώχεια· έχω πάει σ' αυτά τα μέρη, πρώτα με τους γονείς μου και μετά μία φορά μόνη μου, πριν από πέντε χρόνια· δεν έχει αλλάξει τίποτα».

Με αργές κινήσεις ο Μέλιμαν άλειψε μαρμελάδα σε

μια φέτα ψωμί. Απ' ό,τι κατάλαβα, δεν πρέπει να είχε σκοπό να τη φάει.

«Δεν θέλω να ξυπνήσω» είπε ο Αυστριακός. «Να πιάω νότια θέλω, χρειάζομαι ήλιο, έχω πρόβλημα με τη μέση μου».

Μερικοί σερβιτόροι είχαν ήδη αρχίσει να στρώνουν για μεσημεριανό. Μου δόθηκε η εντύπωση ότι κάποιοι πελάτες καθόντουσαν εδώ όλη μέρα περιμένοντας το επόμενο γεύμα και το βράδυ επέστρεφαν πια στα δωμάτιά τους μετά το δείπνο. Ίσως, μεταξύ πέντε και έξι, να κατέβαιναν για λίγο στην αίθουσα αναψυχής για να παίξουν πινγκ πονγκ.

«Ο άνθρωπος πρέπει να πεθαίνει προτού σωθούν τα λεφτά του» είπε ο Μέλιμαν. «Όχι το αντίθετο, αλλιώς γίνεται βάρος στους άλλους. Κι αυτό πάλι είναι κάτι που δεν τους αξίζει να το ζήσουν».

Ο Ρόμπερτ Τζ. Μέλιμαν είναι πατέρας μου. Αν και κατά καιρούς, σε διάφορες εκρήξεις θυμού, το έχει αρνηθεί. «Εγώ πατέρας σου;» φώναζε τότε. «Αφού ξέρεις τι κουμάσι είναι η μάνα σου!»

Όταν γεννήθηκα, ο Ρόμπερτ Μέλιμαν βρισκόταν στο απόγειο της δόξας του. Ήταν κάτι περισσότερο από απλά μεγάλο ταλέντο. Μέσα σε πέντε χρόνια όμως, εκείνη η δόξα εξανεμίστηκε και η μητέρα μου τον παρομοίασε κάποτε με μπουκέτο από τριαντάφυλλα που τα άφησαν για καιρό αποτίσιτα στο βάζο.

Πιθανόν να με έκαναν επειδή ο πατέρας μου, για μία φορά στη ζωή του, ένωσε πως έπρεπε να κρατήσει την υπόσχεσή του. Επειδή οι γεννίτορές μου βρίσκονταν εν μέσω μιας συζυγικής κρίσης και δεν ήξεραν τι έκαναν. Το ζήτημα όμως δεν είναι γιατί γεννήθηκα, το ζήτημα είναι ότι γεννήθηκα. Αν κι ο πατέρας μου το αρνιόταν και

αυτό. «Κάθε λεπτομέρεια είναι σημαντική» έλεγε. «Τίποτα δεν πρέπει να μας ξεφεύγει».

Δεν έχουν όμως έτσι τα πράγματα. Πολλές λεπτομέρειες είναι ασήμαντες. Οι περισσότερες λεπτομέρειες είναι ασήμαντες. Το σημαντικό είναι ότι γεννήθηκα μια κρύα μέρα του Γενάρη σε ένα ξενοδοχείο του Λονγκ Άιλαντ.

Στην αρχή της εγκυμοσύνης, οι γονείς μου είχαν κουβεντιάσει τα υπέρ μας έκτρωσης, αλλά εκείνες οι συζητήσεις κράτησαν τόσο πολύ που, όταν πια ολοκληρώθηκαν, ήταν πολύ αργά για εκτρώσεις. Η μητέρα μου, που ήθελε σώνει και καλά παιδί, άρχισε ξαφνικά να αμφιβάλει. Η προοπτική ενός τοκετού τής φαινόταν εφιάλτης, το ίδιο και η προοπτική μιας έκτρωσης, και στο τέλος κατέληξε ότι ο εφιάλτης ενός τοκετού ήταν ο πιο υποφερτός μεταξύ των δύο.

Οι γονείς μου πήγαν μερικές μέρες διακοπές στο Μόντοκ. Του πατέρα μου του άρεσε να δουλεύει σε δωμάτια ξενοδοχείων. Οι πόνοι άρχισαν νωρίτερα απ' ό,τι περιμέναμε. Ήθελαν να πάνε σε νοσοκομείο, αλλά ήταν ήδη πολύ αργά. Φώναξαν μαμιά, αλλά κι αυτή δεν είχε και πολλά να κάνει.

Στη διάρκεια του τοκετού, ο πατέρας μου έγινε τυφλα στο ρεστοράν του ξενοδοχείου, που είχε θέα στον ωκεανό. Σύμφωνα με το λογαριασμό, τον οποίο φύλαξε και μου χάρισε κορνιζαρισμένο στη δέκατη τέταρτη επέτειο των γενεθλίων μου, εκείνο το βράδυ πλήρωσε δύο μπουκάλια κιάντι, τέσσερα ποτήρια γκράπα και δύο μπουκάλια σαμπάνια. Υποψιάζομαι ότι το κιάντι και η γκράπα καταναλώθηκαν αρκετή ώρα πριν από τη γέννησή μου και η σαμπάνια μετά.

Εκείνο το βράδυ μάλλον –εδώ οι απόψεις δίστανται– ζήτησε σε γάμο και μια γκαρσόνα. Η μητέρα μου έκλαι-

γε, εγώ έσκουζα σαν δαιμονισμένο, η μαμή μου έδινε μπατσάκια στον ποπό και, δύο πατώματα πιο κάτω, ο πατέρας μου έκανε προτάσεις γάμου.

*

Στη διάρκεια της περιτομής μου, ο πατέρας μου λιποθύμισε. Δεν ήταν ούτε το αίμα ούτε το ότι δεν άντεχε να με βλέπει να υποφέρω, απλώς βρήκε τη στιγμή κατάλληλη για να λιποθυμήσει. Στην τελετή κατέφτασε και μια φιλενάδα του πατέρα μου, την οποία η μητέρα μου δεν άντεχε ούτε ζωγραφιστή και της είχε κολλήσει το παρατσούκλι η Κουφιοκέφαλη. Η μητέρα μου φέρεται να κραύγασε: «Αν η Κουφιοκέφαλη κάνει πως πατάει το πόδι της εδώ, περιτομή δεν γίνεται!» Αλλά η Κουφιοκέφαλη είχε ήδη στρογγυλοκαθίσει στον καναπέ με όλη της την άνεση.

Λίγο αργότερα, ο πατέρας μου λιποθύμισε. Τον συνέφεραν με γλυκό κόκκινο κρασί. Η δε γιαγιά μου που, αν και με το ένα πόδι στον τάφο, έσφυζε από τέτοια ζωντάνια που θα ζήλευαν πολλές μικρότερες της, φώναξε ότι έπρεπε να προσέξουν, διότι ο πατέρας μου ήταν ιδιαίτερα ευαίσθητο άτομο. Όταν ξαναβρήκε τις αισθήσεις του, προσπάθησε όσο γινόταν να κρατήσει σε απόσταση την Κουφιοκέφαλη από τη μητέρα μου. Θεωρώ την περιτομή μου την πρώτη μας σειράς από μικρές και λιγότερο μικρές καταστροφές, μολονότι ειδικά η μητέρα μου φαινόταν πεπεισμένη ότι ένα παιδί θα επιδρούσε θεραπευτικά και καταπραϊντικά στον πατέρα μου.

Την ώρα που ο γιατρός έβαζε το μαχαίρι στα γεννητικά μου όργανα, η μητέρα μου ψιθύρισε: «Απορώ πού βρήκες το θράσος να καλέσεις την Κουφιοκέφαλη! Μα καλά, καθόλου δεν με σέβεσαι;» Και ο πατέρας μου

απάντησε, επίσης ψιθυριστά: «Η στιγμή δεν είναι κατάλληλη, ας το συζητήσουμε μιαν άλλη φορά». Αλλά, από την άλλη, αυτό ψιθύριζε πάντα.

Ο Ντέιβιντ, καλός φίλος του πατέρα μου και παλιός συμμαθητής του, προσπάθησε να ηρεμήσει τα πνεύματα, αλλά μάταια. «Δυσκολεύομαι να σε συμπονέσω» λέγεται πως ψιθύρισε στο αυτί του πατέρα μου. «Μα πού πήγες κι έμπλεξες; Γιατί τους αφήνεις να σε ποδοπατάνε έτσι;» Και η μητέρα μου φώναξε: «Πάψε, Ντέιβιντ! Ήταν που ήταν τρελός από μόνος του, πας κι εσύ να τον αποτρελάνεις;»

Και κάπως έτσι συνέχισαν οι γονείς μου τον αδιέξοδο καβγά τους για μια κουφιοκέφαλη την ώρα της περιτομής μου.

*

Τα πρώτα χρόνια της ζωής μου μείναμε στη Νέα Υόρκη. Ιδέα του πατέρα μου ήταν να με ονομάσουν Χάρπο. Κι επειδή η μητέρα μου ήθελε κι ένα κανονικό όνομα, με ονόμασαν Σαούλ. Χάρπο Σαούλ Μέλιαν – αυτός είμαι εγώ.

Ο πατέρας μου, στις κάρτες της γέννησής μου, έβαλε να γράψουν: «Ο Χάρπο Σαούλ Μέλιαν αναγγέλλει τον ερχομό του στον κόσμο και σας στέλνει φιλάκια», κείμενο που, εκ των υστέρων, η μητέρα μου δεν βρήκε και τόσο επιτυχημένο.

Περίττο να πούμε πόσο απάνθρωπο είναι να βαφτίζεις το παιδί σου Χάρπο. Υπάρχουν βέβαια και πιο απάνθρωπα ονόματα, αλλά το Χάρπο είναι από τα χειρότερα.

Εκείνη την εποχή ο πατέρας μου δούλευε το *magnum opus* του και η μητέρα μου έκανε την πρακτική

της σε ίδρυμα ψυχικής υγιεινής. Ο πιο διάσημος ασθενής της ήταν ένας άντρας που μιλούσε στον τοίχο, πιστεύοντας ότι οι μυστικές υπηρεσίες μπορούσαν να τον ακούσουν. Όταν οι μυστικές υπηρεσίες δεν απάντησαν στα μηνύματά του, τον έπιασε μανία καταστροφής. Έτσι κατέληξε στη μητέρα μου, η οποία έγραψε τη διατριβή της με θέμα την περίπτωση του. Χάρη στη μητέρα μου, ανακάλυψε ότι είχε φάει είκοσι χρόνια από τη ζωή του μιλώντας άσκοπα σ' έναν τοίχο. Αυτό ήταν κάτι που δεν μπόρεσε να το αντέξει κι έτσι έπεσε στο φρεάτιο του ανελευστήρα. Το περιστατικό βάρυνε την εορταστική ατμόσφαιρα του πάρτι που ακολούθησε το διδακτορικό της μητέρας μου, καθώς πρόθεσή της ήταν να παρευρεθεί εκεί ο ασθενής ως τιμώμενο πρόσωπο. Ύστερα από αυτό το συμβάν, η μητέρα μου έγραψε μερικά άρθρα στα οποία έθετε σε αμφισβήτηση τη χρησιμότητα του να θεραπεύεις πλήρως τους ανθρώπους από τις ψευδαισθήσεις τους.

Ο πατέρας μου κρατούσε πάντα αποστάσεις από την ψυχιατρική. Ωστόσο, για πολλά χρόνια επισκεπτόταν ψυχίατρο τρεις φορές την εβδομάδα με μοναδικό σκοπό, όπως έλεγε, να τον κάνει να γελάσει. Αν ο ψυχίατρος γελούσε έστω και μία φορά, τότε, κατά τον πατέρα μου, η συνεδρία είχε επιτύχει το στόχο της. Όταν λίγο καιρό μετά το διαζύγιο, σε κάποια επίσκεψη, απέτυχε να κάνει τον ψυχίατρο να γελάσει, σταμάτησε απότομα τη θεραπεία κι έπεσε σε βαθιά κατάθλιψη.

Η μάνα μου, σημειωτέον, ήξερε ότι ο πατέρας μου χρησιμοποιούσε τον ψυχίατρο σαν πειραματόζωο για τα διηγήματα που έγραψε και δημοσίευσε αργότερα. Και, ευλόγως βέβαια, διατηρούσε αμφιβολίες κατά πόσο ήταν δεοντολογικό να χρησιμοποιείς τον ψυχιάτρο σου για τέτοιους σκοπούς. Αλλά ο πατέρας μου το θεωρούσε

μεγαλοφυή ιδέα. Επιπλέον, έλεγε, ο σκοπός αγιάζει τα μέσα.

Σύμφωνα με τη μητέρα μου, στην περίπτωση του Ρόμπερτ Τζ. Μέλιαν η ψυχιατρική σίκωνε τα χέρια ψηλά. Κάθε άλλος θα το εκλάμβανε πιθανά ως προσβολή, αλλά ο πατέρας μου το θεώρησε φιλοφρόνηση. «Ο πρώτος ψυχίατρος που θα με θεραπεύσει θα περιληφθεί αμέσως στη διαθήκη μου» τον άκουσα ουκ ολίγες φορές να λέει και μετά να τυμπανίζει τα δάχτυλα στο τραπέζι.

Πίστευε ότι ο ψυχίατρος που θα ασχολιόταν συστηματικά μαζί του για δύο συνεχόμενα χρόνια, θα κατέληγε στο φρενοκομείο. Σύμφωνα με τη μητέρα μου –η οποία στο κάτω κάτω έζησε μαζί του είκοσι χρόνια κάτω απ' την ίδια στέγη–, αυτό ήταν κάτι που, για πρώτη φορά, δεν απείχε και πολύ από την αλήθεια.

Τα πρωινά ο πατέρας μου δούλευε και τα απογεύματα πηγαίναμε σινεμά. Δεν έχω πάει πουθενά αλλού, τα πρώτα δέκα χρόνια της ζωής μου, τόσες πολλές φορές όσο στο σινεμά. Συχνά βλέπαμε πάνω από μία ταινία σε μια μέρα· μερικές μάλιστα τις βλέπαμε δυο και τρεις φορές.

Αυτές είναι οι πρώτες μου αναμνήσεις: ο πατέρας μου κι εγώ να τρέχουμε από ταινία σε ταινία, ενώ η μάνα μου θεράπευε ασθενείς που μιλούσαν στον τοίχο.

*

Ο πατέρας μου ήταν συγγραφέας. Η εκτίμησή μου στη λογοτεχνία και τους συγγραφείς είναι μικρότερη κι από κείνη προς τους ανθρώπους. Παρομοίως, όποιος έχει μεγαλώσει σε κουζίνα εστιατορίου θα έχει ενδεχομένως άλλη άποψη για τα εστιατόρια. Και ο γιος ενός φυσητή γυαλιού δεν θα μπορέσει ποτέ να δει το γυαλί με το ίδιο μάτι που το βλέπει ένας απλός χομπίστας.